

GAST HUIS VELD EN

NR. 07(2020)

Vroeger, nu en straks

CULTUURNACHT BREDA 2020

Voor het derde jaar vond een deel van de Cultuurnacht weer plaats in de Gasthuisvelden. Deze keer was ook de voormalige rechtbank opengesteld. Voor velen was het de eerste keer dat ze dit gebouw binnen konden beleven. Hier een foto-impresie van het evenement.

De Teruggave

De Rooi Pannen

De oude rechtbank

De Rooi Pannen

Bleach plays
Nirvana MTV Unplugged

Marcel Vos,
Verhaal van het Turfschip

Balonnengrot,
Norbert Broers-Haisma

Frans Strous,
expositie Stroomland
in De Teruggave

Aan de deur bij...

Ruim 50 jaar wonen ze al op de Seeligkazerne, waar niemand zonder pasje of afspraak binnenkomt. Straks wonen de bewoners van de 'witte huisjes' middenin een park, waar iedereen langsloopt en waar je burens vakantiegangers zijn. Sylvia, Jopy, Lies en Jan delen hun ervaringen.

Sylvia

Sylvia woont in haar ouderlijk huis. Samen met haar zus hadden ze hier een geweldige jeugd. "Spelen op de tanks, kijken naar de paardentraining. Onze vaders maakten steigers bij de huizen en prins Bernhard landde hier geregeld met de helikopter. We woonden hier zó beschermd. Wij hebben echt geen idee wat het is om zonder hek te wonen."

"Mijn vader was een Nederlander, mijn moeder een rijk meisje uit Jakarta. Vanwege haar Nederlandse achternaam was ze gedwongen vertrokken uit Indonesië. Maar haar opa had met een borrel te veel op zijn beroep als achternaam opgegeven: de Klerk."

In het begin was ze doodongelukkig in Nederland. Toen ze voor het eerst de bus instapte, begonnen de passagiers massaal te gillen. Sylvia's vader overleed toen zij een puber was en haar moeder stierf zeven jaar later aan een gebroken

Sylvia als achtergrondzangeres (midden) van The Tielman Brothers.

"Wij hebben geen idee wat het is om zonder hek te wonen."

hart. Sylvia ontmoette jongens met een eigen band. Voor de lol trad ze met hen op in Tilburg. "Tijdens het uitgaan zei iemand: 'Je moet meekomen, want de Tielman Brothers zijn hier en ze zoeken een zangeres.' En zo stond ik even later tegen de Tielmanbroers te jikken dat ik zangeres was en kon ik meteen mee naar Duitsland, repeteren voor een nieuwe show. Die jongens waren sinds de jaren '50 razend populair, vooral in Duitsland. De Beatles kwamen speciaal naar hun show in Hamburg. Ook de mannen van de Golden Earring waren fan."

Halverwege de jaren '80 was het over en uit met de band. Sylvia trouwde met de zoon van de saxofonist, maar van optreden kwam het niet meer. Inmiddels heeft ze haar passie gevonden in het schilderen. In één van de witte huisjes is een atelierruimte ingericht. "Ik hoop hier nog een tijd te mogen blijven!"

Jan was kok bij de KMA in de tijd dat er voor de officieren nog verse groenten en vis op de markt werden gehaald. En dat er bitterballen het vet in konden, zonder dat daar bonnen voor moesten worden uitgeschreven. Ze kookten chique menu's voor gala's met 1200 man. Toen dat allemaal veranderde, kon Jan stoppen. Sindsdien geniet hij samen met Lies van hun fijne tuin.

"We vinden het prima dat de hekken verdwijnen en dat wij met onze witte huisjes in een parkachtige omgeving komen te wonen. Dat we een nieuwe verhuurder krijgen, de gemeente, kan alleen maar positief zijn. Als er nu iets is, moet ik gaan bellen met Den Haag en dan weet er niemand over welke huisjes ik heb. Daarom heb ik alles in mijn huisje altijd zelf gedaan."

Vroeger woonden hier de wasvrouwen en later werden de huisjes aangepast voor werknemers van defensie. Jan leerde zijn Lies in het café aan de Haagdijk kennen. "Mijn maat was daar met zijn vriendin. Toen hij naar de wc moest, ging ik naast haar vriendin aan de bar zitten." Lies: "En 50 jaar later zit je er nog!"

Haar vader werkte op de KMA en via hem kreeg Jan zijn aanstelling in de keuken. "In die tijd was de KMA een familiebedrijf. Als ze er iemand nodig hadden, kende iedereen wel weer iemand die daar kon werken."

Zodra het weer het toelaat, zitten ze in hun achtertuin en als het heet wordt gaan ze aan de waterkant zitten. "Onze tuin is een paradijs!"

Lies en Jan

"In die tijd was de KMA nog een familiebedrijf."

Jopy

"Ik wil alles nog meemaken."

Jopy is met 96 jaar de oudste bewoner van het rijtje. Ze komt als jonge wees samen met haar zus op de boot uit voormalig Nederlands-Indië naar Nederland. "We moesten wel, anders hadden we het niet overleefd. Dat zou toch vervelend zijn geweest", zegt ze er lachend achteraan.

Samen komen ze in Breda terecht waar ze de opleiding tot apotheekassistent volgt. Tijdens haar werk komt een man opvallend vaak pilletjes bij haar kopen. "55 jaar geleden gingen we samen in ons witte huisje op de Seeligkazerne wonen. Samen op de motor naar Spanje en dan reed ik op de snelweg. Later kampeerden we met onze zoon op een vaste camping aan de Costa Brava."

Jopy is er trots op dat ze nu lekker lui kan doen tussen haar verzameling teddyberen. "Ik heb genoeg gedaan in mijn leven: tennissen, paardrijden en bowlen. Bij de bowlingbaan kennen ze me nog steeds. Ik werd ook altijd kampioen!" Ze laat zich lekker trakteren op een lunch in de stad. Op hete dagen komt Lies van een paar deuren verder een ijsje brengen. "De burens helpen me met de tuin en mijn zoon en schoondochter staan altijd voor me klaar."

Van de veranderingen in de Gasthuisvelden weet ze niet zoveel. "Maar als het mij gegeven is, wil ik dat allemaal nog meemaken."

“Woningen aanpassen vanwege het klimaat heeft veel voordelen”

In de krant en op tv gaat het vrijwel dagelijks over de verandering van het klimaat. Dat lijkt voor sommigen een ‘ver-van-mijn-bed-show’, maar dat is het niet. De komende jaren zullen er heel veel woningen worden aangepast, waardoor er minder en andere energie wordt gebruikt dan nu. “Het is niet zo dat die veranderingen alleen maar geld kosten en gedoe opleveren. Integendeel, als je huis straks goed geïsoleerd is en je minder energiekosten hoeft te betalen, is dat juist een voordeel”, stelt wethouder Greetje Bos.

Samen aan de slag

Vorig jaar is het klimaatakkoord vastgesteld. Dat was nodig om ervoor te zorgen dat onze kinderen en kleinkinderen straks ook nog in een veilig en leefbaar Nederland kunnen wonen. “Een van de ingrijpende maatregelen is bijvoorbeeld dat we over een tijd niet meer op gas kunnen stoken en koken. Daarvoor moeten we andere oplossingen zoeken met elkaar. Hoe krijgen we straks onze energie en warmte in huis? Dat geldt voor het hele land, dus ook voor Breda. Als gemeente willen we graag met alle bewoners aan de

slag, want iedereen heeft ermee te maken. Vooral in wijken waar toch al het nodige gaat gebeuren, zoals de Gasthuisvelden, ligt het dan voor de hand om het energievraagstuk mee te nemen in de onderzoeken. En dus de bewoners er actief bij te betrekken”, vertelt Greetje Bos.

Zowel huurders als eigenaren

Voor veel huurders geldt dat hun woningcorporatie vaak dit soort zaken regelt. Toch spelen de bewoners een belangrijke rol, zegt de wethouder: “Ook een woningcorporatie zal altijd

haar huurders informeren over wat er gaat gebeuren met hun woning. Vaak moet er ook toestemming worden gegeven. In elk huis zal immers binnen en buiten het nodige gaan veranderen. Denk aan isoleren en andere kook- en verwarmingsapparatuur. Dat is even wennen natuurlijk, maar bedenk dat je daarna ook een stuk comfortabeler woont. Daarnaast willen we natuurlijk ook alle huiseigenaren erbij betrekken. Wat kunnen zij zelf doen om hun huis te isoleren en andere maatregelen te nemen die nodig zijn als er straks geen gas meer beschikbaar is? En natuurlijk hoe wij daar als gemeente bij kunnen ondersteunen.”

Bewoners informeren

De komende tijd zullen de bewoners van de Gasthuisvelden op allerlei manieren worden geïnformeerd over de komende veranderingen. “Niet alleen via dit magazine, maar bijvoorbeeld ook met de Greenhopper die half mei in de wijk komt. Daar kun je informatie op maat krijgen over hoe je je woning het beste kunt (laten) aanpassen. Als gemeente vinden we het belangrijk dat onze bewoners niet alleen begrip krijgen voor noodzakelijke energiematregelen, maar er vooral ook de voordelen van gaan inzien.” ●

Wethouder Bos:
“Als je huis straks goed geïsoleerd is en je minder energiekosten hoeft te betalen, is dat juist een voordeel.”

Samen met de Bredanaars praten over het nieuwe Seeligkwartier

Voor de gemeente staat vast dat het nieuwe Seeligpark voor de Bredanaars is bedoeld. Daarom wil men ook veel bewoners laten meepraten over het karakter, de bestemming en invulling ervan. Datzelfde geldt voor het bebouwde gebied van De Teruggave. Daar komen waarschijnlijk woningen. De werknaam voor dit stukje Gasthuisvelden is ‘Seeligkwartier’.

Samen met bewoners

Ontwerpbureau Open Kaart heeft veel ervaring met het samenwerken met bewoners, gemeenten en andere partijen. “Bij het maken van een visie betrekken we altijd graag gebruikers en bewoners. De belangrijkste vraag is hier: Welk karakter krijgt het Seeligkwartier? Dus wat voor plek willen we hier met z’n allen van maken en wat gaat die toevoegen aan Breda? Die vraag kan niet alleen door de gemeente of een ontwerpbureau worden beantwoord. Samenwerken met bewoners en gebruikers is dus een vast onderdeel van onze manier van werken”, licht Jurrian Arnold toe.

“Mensen die ergens wonen of werken weten meestal veel beter hoe iets functioneert (of niet) dan een extern bureau. Het Seeligkwartier heeft alle ingrediënten om een unieke plek in Breda te worden. We zijn erg benieuwd welke verrassende ideeën er uit de gesprekken met Bredanaars komen”, vult Pieter Graaff aan. “De gemeente kiest er bewust voor om niet alleen de bewoners van de Gasthuisvelden bij het Seeligkwartier te betrekken, maar alle Bredanaars. Het wordt immers, net als Park Valkenberg, een openbaar stadspark voor iedereen. En ook de toekomstige woningen zijn voor iedereen bedoeld”, benadrukt Karien van Bijsterveldt (Gemeente Breda).

HOE KUN JE MEEDOEN?

Om zoveel mogelijk Bredanaars bij de plannen voor het Seeligkwartier te betrekken, worden de volgende stappen gezet:

MAART-MEI 2020

Gesprekken met zoveel mogelijk Bredanaars over hun wensen en behoeften.

24 JUNI 2020

Bijeenkomst in De Teruggave, waarbij alle geïnteresseerden en betrokkenen kunnen zien en horen welke ideeën er leven over het Seeligkwartier.

AUGUSTUS-NOVEMBER 2020

Ontwerpstudies doen om die ideeën vorm te geven (is het haalbaar en betaalbaar?). Diverse bijeenkomsten in De Teruggave waarop thema’s van het nieuwe gebied besproken worden met geïnteresseerden en betrokkenen.

EIND 2020

Het is duidelijk welk karakter het nieuwe Seeligkwartier krijgt (zowel het park als de woonbuurt).

Kijk voor meer informatie op:
www.gasthuisvelden.nl

Zo was het

Een beetje verscholen achter de huidige bebouwing van de Fellenoordstraat ligt de eeuwenoude straat Nieuwe Huizen. De Haagpoort, die oorspronkelijk aan het eind van de Haagdijk stond, werd in 1682 naar het zuiden verplaatst. Om die Haagpoort (ook wel Antwerpsepoort) te kunnen bereiken is de Nieuwe Huizen aangelegd. In die tijd wordt gesproken over 'de nieuwe huijsen opte Nieuwen Haegdijck ofte Fellen-Oort'. Vanaf 1816 heet de straat Nieuwehuysen (later Nieuwe Huizen).

Het was lang een levendige en afwisselende straat, met cafés, antiekwinkels, het diaconessenhuis en Leger des Heils. Na de slechting van de stadsvesting in 1870 was de Nieuwe Huizen geen doorgangsweg meer van en naar het westen. De letterlijk

Op deze plattegrond is goed te zien hoe de 'omleiding' van de Haagdijk via de Nieuwe Huizen naar de Haagsche/Antwerpse poort met het Waterplein ervoor loopt.

Nieuwe Haagdijk name deze functie over. Aan de Nieuwe Huizen is in de loop der jaren een en ander gesloopt en vervangen door nieuwbouw. Gelukkig staan er nog genoeg fraaie panden, die inmiddels beschermd zijn als rijksmonument.

Rechts de bebouwing aan de Nieuwe Huizen. Het terrein ervoor, waar in de jaren '70 de nieuwbouw van de Gerardus Majella-buurt verrees, is hier nog braakliggend.

Oud pakhuis (voormalig brandweehuisje) in 1975.

Dit pand uit 1681 kreeg in 1978 een nieuwe gevel.

Pand van St.Fidelis (1967)

Entree van het voormalige evangelisatiegebouw van het Leger des Heils. Hier was daarna onder andere de sportschool van Cor Hemmers en de dansschool van Tamara Hulmand en momenteel De Stille gevestigd.

Links Café Marktzicht (1984) dat nog steeds bestaat, nu onder de naam De Kopse Kant. Rechts een van de antiekwinkels die hier waren.

Een kijkje in de keuken

Veel mensen zouden graag morgen al het water door de Gasthuisvelden zien stromen. Of willen picknicken in het nieuwe Seeligpark. Maar het heeft tijd nodig om dit goed te doen. Met dit kijkje in de keuken laten we zien dat er achter de schermen hard wordt gewerkt om die mooie plannen zo snel mogelijk te kunnen uitvoeren.

Een flinke klus

In het vorige magazine konden we melden dat het college akkoord is gegaan met het voorlopig ontwerp en de gemeenteraad middelen beschikbaar heeft gesteld voor de afronding van het ontwerp en realisatie van fase 2020-2023. En dat daarnaast € 4,7 miljoen Europese subsidie is toegekend voor de aanleg van groene kades langs de rivier. Dat laatste zorgt voor een beter ontwerp en voor versnelling, want aan die toegekende subsidie is namelijk een deadline verbonden. Vandaar dat er momenteel heel veel tegelijk

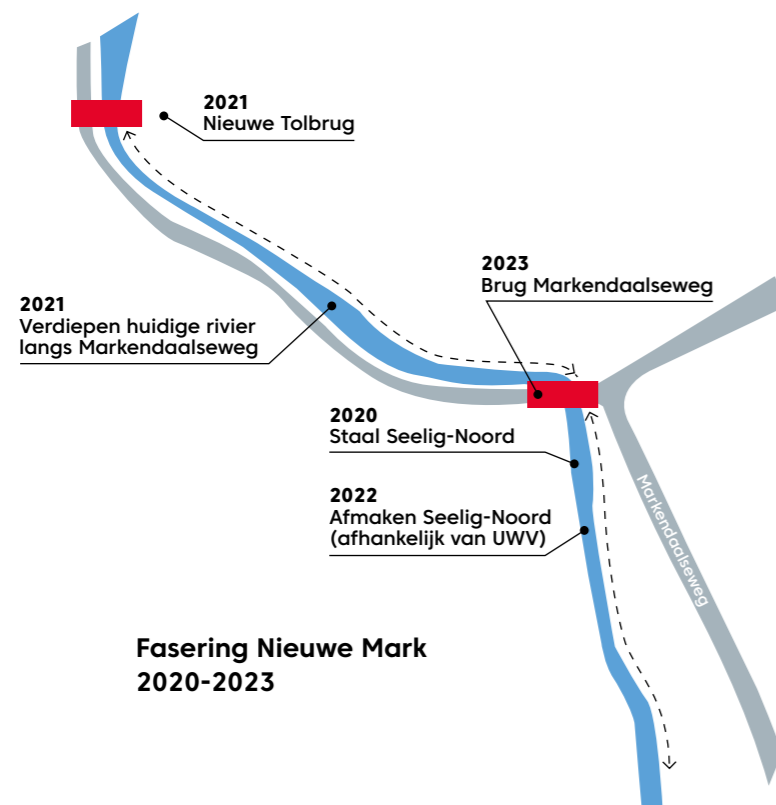
gebeurt. Zo loopt het ruimtelijk ontwerp (het zichtbare deel) gelijk op met het technisch en constructief ontwerp. Dat uitdenken, onderzoeken en uitwerken is een hele klus en dat vraagt tijd (en geduld). Het betreft niet alleen het 'totaalplaatje', waarin de verkeersstromen over de Markendaalseweg, de nieuwbouw op het UWV-terrein en de nabijgelegen rijksmonumenten een rol spelen, en er veel vergunningen moeten worden geregeld. Maar ook de keuze voor de soort stenen en de grootte van de voegen voor de nieuwe, groene kademuuren.

Ontwerpen en onderzoeken

Een aantal medewerkers van het gemeentelijk ingenieursbureau is nu druk bezig met allerlei ontwerpen van de nieuwe Tolbrug. Daar worden voorbeelden uit de archieven voor bestudeerd. Ook bekijkt men of er iets met de oude fundering (die nog onder de grond ligt) kan worden gedaan. Samen met het Waterschap wordt het toekomstig waterbeheer en het onderhoud van de rivier bestudeerd. En hoe zit het met de fundering van het Groot Arsenal? En met de riolering en kabels en leidingen?

Met externe bureaus denkt men na over het lichtplan: hoe kun je met slimme verlichting de sfeer en de veiligheid bevorderen, zoals dat nu al in de Willemstraat gebeurt? Ook vinden er bodemonderzoeken plaats en er wordt berekend wat het effect is van de terugkerende rivier op de grondwaterstand.

Verder wil de gemeente waar mogelijk 'het verhaal van Breda' in beeld brengen. Dus waar de oude stadsmuur liep en de stadspoorten stonden. Die verbeelding kan bijvoorbeeld met kunstwerken. Bij dat alles speelt natuurlijk ook de duurzaamheid en het onderhoud een rol, want over 25 jaar moet het geheel er ook nog uitnodigend en goed uitzien. Als al die zaken duidelijk zijn, kan er een opdracht worden gegeven aan de aannemer en gaat de schop de grond in. ●

Voor de nieuwe begroeide kademuur worden er op de TU Delft proeven gedaan met verschillende steensoorten en voegen. Welke zijn het meest geschikt voor de combinatie van water, bomen en planten?

Een aantal medewerkers van het gemeentelijk ingenieursbureau is nu druk bezig met allerlei ontwerpen.

Anne Vergouwen bij haar 'Zwemkom'.

In gesprek met
huurders van
De Teruggave

Studio Trots

Studio Trots is het tekstbureau van Ardien Nelissen. De naam zegt alles: ze werkt voor bedrijven en organisaties die met trots hun expertise willen laten zien in goede communicatiemiddelen. Zelf zorgt Ardien ervoor dat ze trots is op het werk dat ze maakt.

"Bij alles wat ik maak, denk ik altijd aan de lezer. Ik schrijf daarom korte en krachtige teksten met precies genoeg informatie. Ik heb veel opdrachten in de communicatie en marketing, en ik vind het leuk interviewseries te maken. Daarin kan ik mijn interesse voor mensen en hun drijfveren kwijt."

Ardien is ruim 15 jaar zelfstandig ondernemer: "Ik heb op verschillende locaties in Breda gewerkt maar in De Teruggave

heb ik mijn plek gevonden. Ik hou ervan mensen te ontmoeten, samen te werken en het gezellige kantoor te delen met grafisch ontwerpers Patty Koot en Katja Wevers. We vullen elkaar goed aan en het is fijn collega's te hebben."

"Mijn teruggave bestaat uit het schrijven van verslagen van de gebruikersbijeenkomsten en in het meedenken van interne PR-zaken. Verder heb ik een tekstidee ingediend om het pand aan de buiten-

kant een oppepper te geven. Als dat gerealiseerd wordt, dan fiets ik iedere dag met nog meer plezier naar De Teruggave." ●

Meer informatie?
www.studiotrots.nl

Voorstelling van Dansnest bovenin De Teruggave tijdens de Cultuurnacht 2019.

Dansnest

Dansnest maakt dansvoorstellingen. Niet in een theater, maar in de openbare ruimte. Bijvoorbeeld in het Bredase station, op het Kasteelplein of bij De Teruggave. Ze willen bezoekers laten ervaren wat er zo spannend of bijzonder is aan een bepaalde locatie.

De vaste kern van Dansnest bestaat uit Nana van Moergestel en Neel Brans (artistieke eindverantwoordelijkheid) en Dominique Antonissen (zakelijke leiding).

Neel: "Voor onze voorstellingen kiezen we naar behoefte dansers uit die het beste bij een voorstelling en locatie passen. We werken sinds 2003 samen met talloze dansers. Provinciaal, nationaal en internationaal." Nana: "Wij vestigen aandacht op bijzonder-

heden die je vaak niet meer ziet als je er dagelijks langs komt."

Dansnest heeft in 2019 opgetreden tijdens de Cultuurnacht. "We hebben toen op de bovenste verdieping van De Teruggave gedanst. Dat was spectaculair voor de vele bezoekers die hier nog nooit waren geweest."

Een ander hoogtepunt in de Gasthuisvelden was hun optreden tijdens Open

Monumentendag. "De prachtige muurschildering op De Teruggave is onthuld door een choreografie van Dansnest. De dagen daarvoor hebben we buiten gerepeteerd en dat leidde geregeld tot leuke gesprekken met voorbijgangers. Wij willen graag met onze dans bijdragen aan de ontmoeting en het gesprek met de stadsbewoners." ●

Meer informatie?
www.dansnest.nl

“Nieuwsgierigheid wint het altijd van angst!”

Vorige zomer was de Gerardus Majellabuurt de warmste plek van Breda. Voor veel bewoners té warm. De gemeente vroeg theatermaakster Heleen van Doremalen om met haar eigen werkwijze de ‘thermometer’ in de buurt te hangen. Ze bedacht een bijzonder middel om de bewoners te verleiden over het klimaat te spreken: een iglo!

Een jaar eerder was Heleen ook al actief in deze buurt met het succesvolle project ‘Rondom Achterom’. Vanuit de gedachte: ‘Bij wie mag je tegenwoordig nog achterom komen?’

“Ik ga een wijk in om persoonlijk contact te maken met de bewoners. Als je iets wilt weten, zul je je kwetsbaar op moeten stellen. Ik heb gewoon overal aangebeld om naar de vaak indrukwekkende verhalen van de bewoners te luisteren. Die hebben we daarna samen opgevoerd in de buurt.”

De keuze van Heleen voor een iglo op het Oranje Nassaplein was afgelopen december en januari opvallend genoeg om bewoners uit te nodigen in gesprek te gaan over de vraag hoe hun buurt kan verkoelen. “Een iglo geeft beschutting, zodat je er veilig bent, maar die van mij was ook transparant. Passanten zagen mij in gesprek met een bewoner, en kwamen er nieuwsgierig bij zitten. Ze droegen allerlei praktische oplossingen aan tegen de toenemende warmte. Bijvoorbeeld geveltuintjes, een grote grasmat en groene daken.”

Ook vroeg ze aan bezoekers: komt die hitte hier in de buurt door het klimaat of door de vurigheid van de bewoners? “Dat zorgde meteen voor contact. Je komt zo ook te weten voor wie of wat mensen hier warm lopen. Als iemand in het zonnetje werd gezet, maakte zangeres Mirjam Sengers daar een lied voor. Vervolgens trakteerden we die persoon op een serenade in de iglo. Onze conclusie is dat hier vooral warme mensen wonen!” ●

www.heleenvandoremalen.nl

“De bewoners droegen allerlei praktische oplossingen aan tegen de toenemende warmte.”

FOTO: MARIA RENIERS

“Voor bezoekers is er altijd veel te beleven met meerdere zintuigen”

Dyane Donck is als componist, muzikant en theatermaker al een paar jaar actief in de Gasthuisvelden tijdens de Cultuurnacht. De komende jaren zal ze geregeld een deel van een muziektheaterstuk opvoeren, dat zij maakt ter gelegenheid van de aanleg van de Nieuwe Mark. Bij de voltooiing in 2025 presenteert ze het hele stuk.

Dyane is voorafgaand aan haar studie muziektechnologie in Utrecht opgeleid op kunstacademie AKV/St. Joost in Breda. “Ik combineer vaak beeld met muziek en geluid. Dat is ook de reden dat ik graag samenwerk met mensen uit andere creatieve disciplines. Bijvoorbeeld met beeldend kunstenaar Iris Bouwmeester of met de Vlaamse operazangeres Els Mondelaers. Voor bezoekers is er dus altijd veel te beleven met meerdere zintuigen.” Tijdens de laatste Cultuurnacht in januari kregen bezoekers op de bovenste etage van

De Teruggave een koptelefoon op, terwijl ze op een yogamatje lagen. “Door die koptelefoon focus je beter en word je minder afgeleid. Je bent vooral geconcentreerd op het geluid, licht en beweging. En je beleefde het prachtige uitzicht over Breda by night. In 2018 liepen mensen tijdens de Cultuurnacht met koptelefoons op een theatrale tour over het Seeligerrein. Dat was ook een mooie zintuigelijke expeditie.” Dyane Donck is door de gemeente gevraagd om elk jaar tijdens de Cultuurnacht een voorstelling te maken die te

maken heeft met de Nieuwe Mark. “Ook dan ga ik weer nauw samenwerken met beeldend kunstenaars, acteurs, muzikanten, tekstschrijvers, fotografen en met dansers van Dansnest, die de wijk erbij betrekken. Water is telkens het thema, net als de geschiedenis van de Gasthuisvelden. Bezoekers krijgen straks elke keer iets mee van de plek waar de voorstelling speelt. De verwachting is dat de rivier in 2025 weer stroomt en dan maken we een mooi spektakel waarin alles van de jaren ervoor terugkomt.” ●

Turfschip Experience

De list met het Turfschip op 4 maart 1590 is één van de belangrijkste gebeurtenissen uit de Tachtigjarige Oorlog. Breda werd toen door de troepen van prins Maurits heroverd op de Spanjaarden en dat was niet alleen voor de stad, maar voor het hele land van groot belang. Ook de list zelf (ons eigen Bredase 'Paard van Troje') spreekt tot de verbeelding. Maar volgens ondernemer en erfgoedfanaat Marcel Vos nog veel te weinig.

Heldenverhaal

Marcel is al jaren bezig met het verzamelen van alle informatie en spullen die herinneren aan het verhaal van het Turfschip. "Volgens mij is het een echt 'heldenverhaal' waar belangrijke personen als Johan van Oldenbarnevelt, prins Maurits, Charles de Héraugière en natuurlijk Willem van Oranje mee te maken hadden. Adriaan van Bergen wordt hierom vereerd in Etten-Leur, prima, maar Breda zou veel meer kunnen en moeten doen met het Turfschipverhaal."

Zelf is hij begonnen met een onderzoek naar de mogelijkheid om het Turfschip opnieuw te bouwen. "Het was een platte schuit van 19 bij 4 meter. Vergeleken bij de replica van de Batavia een peulenschilletje, dacht ik. Er zijn best

veel werven die de expertise hebben om historische schepen te bouwen." Intussen liet Marcel een website bouwen en legde hij contacten met allerlei mensen en organisaties. "Zo begon ik in 2016 tijdens de Open Monumentendag rondvaarten te organiseren met een vijftigtal acteurs. Dat hebben we nu 4 keer gedaan, met de welwillende medewerking van de KMA. Het was elke keer een succesvol evenement, waar elk jaar ruim 600 bezoekers aan hebben deelgenomen." Zijn plan was om het Turfschip als een leerwerkproject te laten bouwen op een oever aan de Mark. "Hoe geweldig zou het zijn om jongeren en volwassenen dit schip te laten bouwen volgens de oude technieken. Daarmee zou dit relevante verhaal over Breda meer kunnen gaan leven in de stad."

Turfschip Experience

Tijdens de afgelopen Cultuurnacht heeft Marcel Vos in de oude rechtbank veel aandacht gekregen voor zijn ambitieuze project. "Ik heb een expositie ingericht waarin ik het verhaal zichtbaar kon maken voor de vele bezoekers. Veel mensen wisten er wel iets van, maar niet het echte belang voor

Breda. In dezelfde ruimte konden ze het 'Turfschipspel' spelen waarbij de Nederlanders tegen de Spanjaarden (eigenlijk Italianen) vochten om het Kasteel te veroveren. En het mooiste was een nagebouwd deel van het schip. Daarin konden mensen in het donker en met allerlei geluiden herbeleven wat de soldaten destijds in het ruim van het Turfschip tijdens de lange vaart meemaakten. Dat was spectaculair. Het blijft tot aan de Vuelta in augustus staan."

Zijn plan voor de komende jaren is om een stalen casco (dat langer meegaat in het water) te laten betimmeren en zo te transformeren tot Turfschip-replica. "Ik hoop dat er straks ergens bij het voormalige CSM-terrein plek voor is. Ook voor een expositieruimte en een werfje waar het Turfschip kan worden gebouwd. Als daar de rondvaarten vertrekken waarbij het verhaal verteld wordt aan Bredanaars en toeristen, is dat een mooi evenement waar Breda behoefte aan heeft!" ●

Meer weten?

www.turfschipvanbreda.nl
facebook.com/turfschipbreda

"Breda zou veel meer kunnen en moeten doen met het verhaal van het Turfschip."

Het Klooster Breda

Na 124 jaar verlieten de paters Kapucijnen begin 2014 het klooster aan de Schorsmolenstraat. De orde stond bekend om haar werk met en voor de minderbedeelden, en had ook een belangrijke functie in de buurt. Deze functie wil men behouden. "Het huidige 'Klooster Breda' is een woon- en werkgemeenschap, waar medewerkers en vrijwilligers het grote pand en de tuin in stand houden", vertelt communityleider Paul Brockhus.

Woon- en werkgemeenschap

In de geest van de Minderbroeders Kapucijnen richt 'Klooster Breda' zich qua wonen in eerste instantie op daklozen zonder verslaving of psychische problemen. "De bedoeling is dat zij vanuit het Klooster een plek in de samenleving weten te heroveren. In de voormalige kerk komen geregeld internationale circusartiesten, die hun nieuwe voorstelling maken en hier dan ook verblijven. Dat zijn in zekere zin ook 'zwerfende mensen'."

Herberg en ruimteverhuur

Ook toeristen en andere gasten overnachten hier. Het monumentale Klooster biedt een oase van rust in hartje centrum en is een perfect startpunt om de stad te verkennen. Verder verhuurt men ruimtes. "Je hebt hier volop mogelijkheid om activiteiten betaalbaar te organiseren. Denk aan vergaderingen, workshops, meditatie, heisessies of yogalessen."

Appeltaart en tassen

Een van de activiteiten om inkomsten te verwerven is de bakkerij, waar op ambachtelijke wijze appeltaarten worden gebakken. "Bakkers maken ze samen met vrijwilligers en mensen in dagbesteding. We verkopen ze vanuit de bakkerij aan de Nijverheidssingel, maar ook aan de horeca en zelfs aan een aantal warme bakkers in Breda. Dat zegt denk ik iets over de kwaliteit." Er gebeurt nog meer, vertelt Brockhus:

"Het klooster is een oase van rust in hartje centrum en een perfect startpunt om de stad te verkennen."

"In ons tassenbedrijf LABÉ krijgen reclamebanieren een tweede leven als tas, laptopsleeve, schort, etui of ander accessoire. Alle producten zijn uniek en met de hand gemaakt in sociale ateliers."

Mensa en theetuin

Een van de verborgen juwelen is de grote tuin. In de werkhuisjes start eind mei de mensa 'Blijf je eten?'. Een kok

en vrijwilligers verzorgen een betaalbare, lekkere en gezonde maaltijd. Iedereen is welkom, maar zeker de omwonenden uit de Gerardus Majellabuurt, Schorsmolen en Tuinzig. "Tegelijk openen we de theetuin. Dat wordt een plek voor alle Bredanaars en mensen van ver daarbuiten. We zijn met de gemeente in overleg over een aanlegsteiger voor (rondvaart)boten", besluit Paul. ●

Groen, uitnodigend Willem-Alexanderplein Teteringen

Het project 'Gasthuisvelden' is weliswaar bijzonder voor Breda, maar het is nooit verkeerd om naar min of meer vergelijkbare ontwikkelingen in andere gemeenten te kijken. Er valt altijd iets van te leren: bijvoorbeeld om het hier ook zo te gaan doen, of misschien juist niet.

Het Willem-Alexanderplein in Teteringen is in 1997 aangelegd. Het is een flink stuk omvangrijker dan de Grote Markt in Breda, maar absoluut niet zo uitnodigend. Sterker, het is hard aan een herinrichting toe. Veel Teteringenaars hebben alvast hun wensen kenbaar gemaakt: meer groen, meer ontmoetingsmogelijkheid, horeca met terrasjes en speelvoorzieningen.

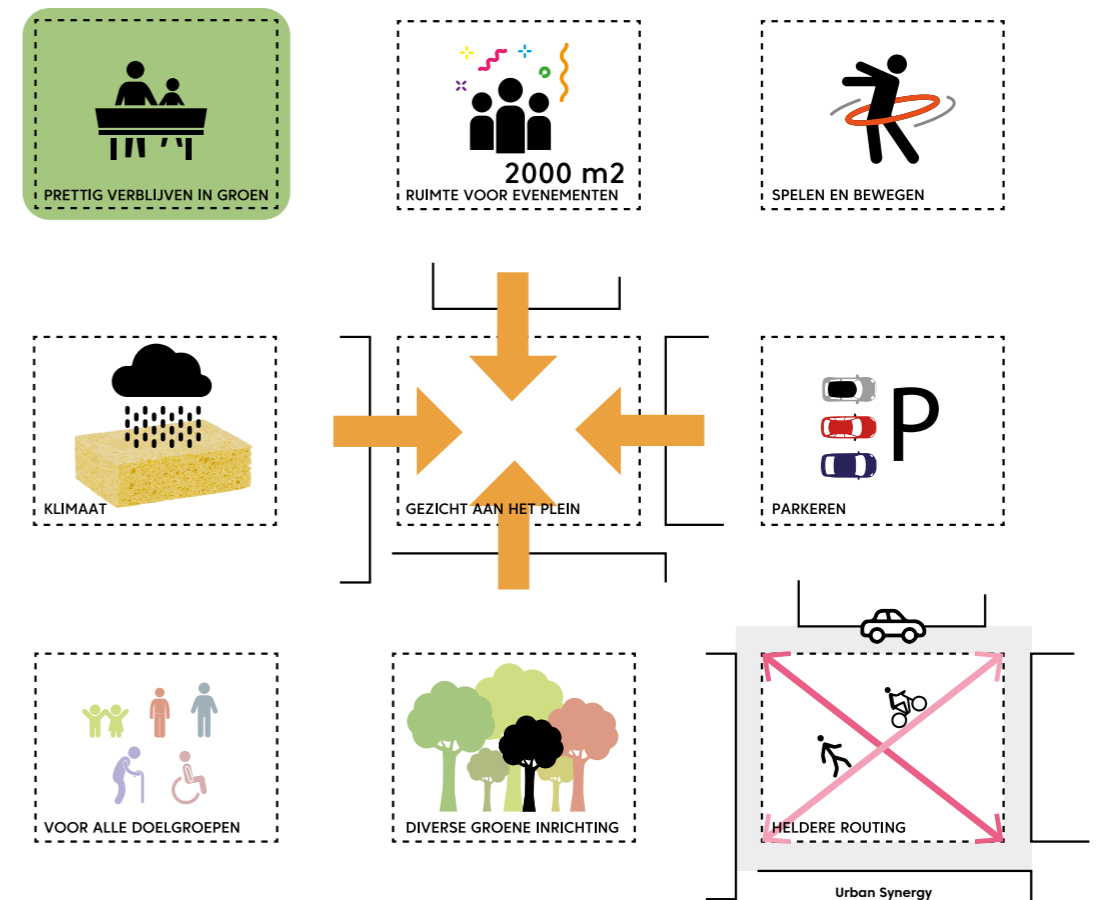
Nieuw leven

Willem Raaijmakers en Cor Berkhout van de werkgroep Willem-Alexanderplein Actief leggen uit hoe ze hun

dorpsgenoten bij het bedenken en ontwikkelen van bruikbare plannen voor het plein hebben betrokken. "Jaren geleden is de centrumfunctie van het Willem-Alexanderplein verschoven naar de oostkant van Teteringen. Veel winkels verdwenen uit het oude dorpshart en de vaste verkeersroute Hoolstraat-Hoeveneind verplaatste zich naar de Oosterhoutseweg. Gaandeweg verdween de oorspronkelijke functie en het leven steeds meer van en om het toch al grote, stenige plein. De bewoners en de Gemeente Breda zijn al een tijd bezig met de vraag: Wat

gaan we met dit plein doen? Dichtbouwen is geen optie, want Teteringen heeft ruimte nodig voor evenementen (zoals carnaval, het Hittegolfestival, de dorpsmaaltijd, wekelijkse markt en kerstboomverbranding), en voor de kerk als daar activiteiten plaatsvinden. Bovendien zijn er plannen om het zorgcentrum nabij het plein te realiseren. Dus in een of andere vorm wordt het behouden voor de toekomst", legt Willem Raaijmakers uit.

"In de loop der jaren zijn er diverse initiatieven geweest om dit plein nieuw

Het Willem-Alexanderplein wordt een ontmoetingsplek met verschillende functies.

leven in te blazen, maar daar is weinig van terechtgekomen. En toen kwam de gemeente begin 2018 jaar geleden naar de Dorpsraad met de mededeling dat er, net als voor de dorpspleinen in Princenhage en Prinsenbeek, ook voor Teteringen geld beschikbaar was om het dorpshart te verbeteren. Allerlei bewoners en organisaties die betrokken zijn bij het plein, zijn toen benaderd om concrete plannen te gaan bedenken. Toen er begin 2019 nog geen concreet voorstel lag, is de dorpsraad nogmaals verzocht een laatste poging te ondernemen. Zo is de werkgroep ontstaan. Van meet af aan was duidelijk dat dit alleen kans van slagen had als er maximale steun van de inwoners zou zijn voor de ideeën en dat de gemeente de plannen realistisch uitvoerbaar en betaalbaar zou vinden", vult Cor Berkhout aan.

Bewoners betrekken

De werkgroep heeft samen met de gemeente een bureau geselecteerd

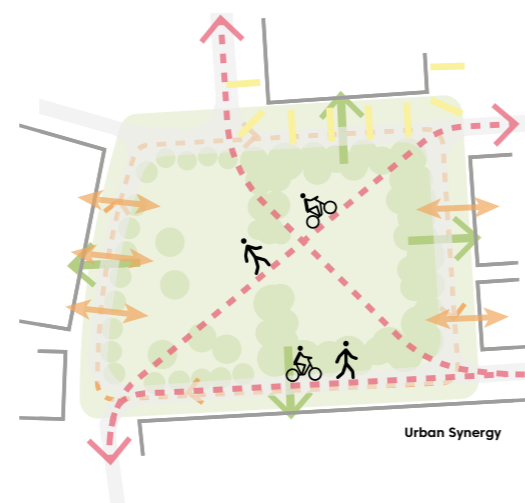
dat goed mee kon denken over de herinrichting en vooral hoe de Teteringenaars daarbij konden worden betrokken. Raaijmakers: "We kwamen uit bij 'Urban Synergy', die ook al actief waren in Princenhage en Prinsenbeek. Zij hebben zich eerst gericht op de communicatie met de bewoners. Samen hebben we een vragenlijst opgesteld, die is beantwoord door 1100 mensen die verspreid in heel Teteringen wonen. Dat is bijna 15%! We hebben bijvoorbeeld gepeild welke sfeer de bewoners bij het plein vinden passen. En welke behoeften, zoals meer winkels etc."

"Het algemene beeld in deze enquête is dat men meer groen en meer reuring wil op het plein. Het moet een uitnodigende verblijfsplek worden, waar je lekker kunt zitten, wat kunt drinken en waar kinderen kunnen spelen. Ook willen bewoners meer leuke, kleine winkels en horeca. Op die manier wordt

het weer echt een plein voor het dorp en niet alleen voor de omwonenden", vult Berkhout aan.

Beiden zijn al content met het groot aantal respondenten en het gegeven dat ze uit heel het dorp komen. "Dat wijst op een brede betrokkenheid bij het Willem-Alexanderplein, maar we streven ernaar dat uiteindelijk driekwart van de inwoners de plannen straks steunt. In maart dit jaar zijn de eerste ontwerpen klaar en mogen de bewoners er weer iets van vinden. We gaan er alles aan doen dat er zo massaal mogelijk op wordt gereageerd en dan willen we met het definitieve plan naar de gemeenteraad. In de werkgroep zit altijd minimaal 1 medewerker van de gemeente die goed weet hoe je een project effectief en haalbaar kunt realiseren. Als alles goed gaat en er brede steun is vanuit het dorp en de gemeenteraad, kunnen we in 2021 met de werkzaamheden beginnen." ●

"Allerlei bewoners en organisaties zijn geregeld benaderd om concrete plannen te gaan bedenken voor het plein."

Zet in je agenda: woensdag 24 juni, Stadsdialoog over het Seeligkwartier.

Het Seeligkwartier is bedoeld voor alle Bredanaars. Van maart tot en met mei zijn er gesprekken met zoveel mogelijk Bredanaars over hun wensen, ideeën en behoeften over het karakter en de invulling van het toekomstige park en het aangrenzende gebied van De Teruggave. Op deze woensdagavond 24 juni kun je zien en horen welke ideeën er leven over het Seeligkwartier.

[facebook.com/
gasthuisvelden](https://facebook.com/gasthuisvelden)